

nie obudzone zwykle giną z powodu braku pożywienia. Omawiając jurajskie jaskinie nie sposób pominąć ich dna, pokrytego namuliskiem z wielu warstw osadów. Badając namuliska archeolodzy i paleontolodzy odkrywali kości prehistorycznych zwierząt – między innymi niedźwiedzia, hieny i lwa jaskiniowego, mamuta, żubra pierwotnego, nosorożca włochatego, renifera, jelenia szlachetnego i olbrzymiego, konia, drobnych gryzoni, ptaków i ryb, oraz kości i narzędzia ludzi żyjących w jaskiniach. Ostatnich odkryć dotyczących śladów człowieka na terenie PPJ, dokonano w Jaskini Komarowej (gmina Olsztyn), gdzie odkryto artefakty krzemienne (m.in. drapacz, zgrzebła) z środkowego i schyłkowego paleolitu (120 tys. - 14 tys. lat temu) oraz fragmenty ceramiki, siekiery krzemienne i kamienne ciężarki tkackie z neolitu (7,2 tys. - 3,9 tys. lat temu)

Zachęcamy do odkrywania uroków jurajskich podziemi, które kryją jeszcze wiele tajemnic.

Przestrzegamy !!!

Zwiedzanie jaskiń (zwłaszcza o rozwinięciu pionowym) bez odpowiedniego wyposażenia i wyszkolenia może być przyczyną kontuzji a nawet śmierci.

Turysto pamiętaj !!!

W jaskini nie należy niszczyć szaty naciekowej i namuliska, które powstają setki lat. Pozwól cieszyć się jej pięknem również kolejnym zwiedzającym.

Wydawca: Stowarzyszenie Partnerstwo Północnej Jury

www.jura-ppj.pl

Tekst: Michał Napora

Opracowanie graficzne: Piotr Napora, zaporra@tlen.pl

Skład, przygotowanie do druku i druk:

Drukarnia Złoty Potok, ul. Kościuszki 90, tel. 502 773 760

foto: Piotr Napora

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Działanie pod nazwą „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”
wspofinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach osi 4-LEADER Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

W JASKINIACH PÓŁNOCNEJ JURY

foto: Marcin Szabek

Obszar Jury Krakowsko – Częstochowskiej wiele milionów lat temu pokrywało ciepłe i płytkie morze, w którym żyły, między innymi: ogromne ilości amonitów, belemnitów, gąbek, małż i ramienionogów. Organizmy te, obumierając, tworzyły struktury podobne do współczesnych raf koralowych. W ten sposób powstała gruba warstwa skał wapiennych, które po cofnięciu się morza jurajskiego, zostały wystawione na działanie warunków atmosferycznych. W wyniku reakcji wody nasyconej CO₂ z wapieniem tworzył się kwaśny węglan wapnia, który stopniowo rozpuszczał skały, tworząc szczeliny, szpary a potem korytarze i komnaty. Takie zjawiska, opisane tu w dużym uproszczeniu, nazywamy procesami krasowymi lub po prostu krasem. Geologia wyróżnia kras powierzchniowy - m.in. leje krasowe, uwały, polja, ostańce, ponory, wywierzyska oraz kras podziemny - m.in. podziemne jeziora, kanały, studnie i **jaskinie krasowe**, którym poświęcono ten folder.

Jaskinie to jeden z najbardziej charakterystycznych elementów jurajskiej przyrody nieożywionej - występują tu w jednym z największych w Polsce skupisk. Wzmianki o grotach Wyżyny Częstochowskiej pojawiają się już w średniowiecznych zapiskach, jednak

pierwsze obszerne opracowania poświęcone jaskiniom ukazują się dopiero w XIX w. Od tego czasu notuje się stale rosnące zainteresowanie speleologią, dzięki czemu odkrywano nowe próżnie. Zestawienie jaskiń Jury z 1854 r. wymienia zaledwie 14 grot. Sto lat później ukazuje się „Inwentarz jaskiń Polski” K. Kowalskiego w którym autor wymienia 512 jurajskich pieczar. Obecnie na Wyżynie znanych jest około 1800 próżni, ale liczba ta będzie zapewne wzrastać ponieważ ekipy speleologów wciąż prowadzą eksplorację obszaru, odkrywając nowe obiekty.

Na obszarze Stowarzyszenia Partnerstwo Północnej Jury (PPJ), (gminy Janów, Koziegłowy, Lełów, Mstów, Niegowa, Olsztyn, Poraj, Przyrów i Żarki) znajduje się wiele bardzo interesujących jaskiń. To tutaj można zobaczyć najdłuższą na Jurze Jaskinię Wierną (1027 m) oraz najgłębszą Jaskinię Studnisko (deniwelacja -77,5 m). W sumie na obszarze PPJ znajduje się ponad 100 jaskiń i schronisk skalnych, głównie w gminach Janów, Niegowa i Olsztyn. Miłośnicy speleologii znajdują tu jaskinie o różnym stopniu trudności, od grot łatwo dostępnych aż po próżnie wymagające umiejętności oraz sprzętu wspinaczkowego. W jaskiniach północnej Jury można podziwiać niezwykle piękną i bogatą

foto: Marcin Szabek

szatę naciekową. Ze stropów zwisają draperie, stalaktyty i makarony, z dna wyrastają stalagmity, które po połączeniu ze stalaktytami tworzą stalagnaty. Na Jurze często można spotkać jaskinie ze ścianami pokrytymi mlekiem wapiennym. Taka grot z białymi ścianami ma niesamowity wygląd, niczym komnaty jakiegoś podziemnego pałacu.

foto: Marcin Szabek

Do specyficznych warunków panujących w jaskiniach, ciągłego chłodu i mroku, przystosowało się kilka grup zwierząt. Wśród nich dominują owady (60%) i pajęczaki (30%), a rewelację naukową stanowią 2 gatunki endemicznych chrząszczy: *Catops tristis infernus* Szymcz. i *Choleva lederiana gracilentata* Szymcz., które w dwóch chronionych jaskiniach Gór Sokolich mają swoje jedyne stanowiska na świecie. Jaskinie są również miejscem bytowania nietoperzy. Te latające ssaki, bardzo chętnie korzystają z jaskiń, a grot północnej jury upodobało sobie aż 14 gatunków tych zwierząt. Zśród nich podkowiec mały i nocek orzęsiony osiągają tu północną granicę swego zwartego zasięgu i są gatunkami najbardziej zagrożonymi. Należy pamiętać że zimą nietoperze hibernują w jaskiniach i nie wolno im wtedy przeszkadzać, ponieważ przedwcześ-